

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Summa Jurisprudentiae Sacrae Universae, Seu Jus
Canonicum, Secundum quinque Decretalium Gregorii
Papae IX. Titulos explicatum**

Pichler, Vitus

Bibliopolarum Augustanorum, 1723

VD18 VD18 12190187-ddd

Tit. XXXVI. De Transactionibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-98739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-98739)

specie) v. g. aliquam pecuniam, aliquem equum indeterminatum; nam genus interire non potest: sic qui pecuniam accepit mutuat, & hæc fortuito casu perit, tenetur reddere aliam. 4. qui accepit rem æstimato datam, æstimatione venditionem faciente. l. 5. cit. § 2. quia æstimationem se præstaturum recepit. Sed cui incumbit onus probandi, si unus contrahentium asserat, damnum accidisse culpæ alterius, iste autem contendat, accidisse casu? 5. attendendum est, an res perierit tali modo, qui plerumque conjunctus esse solet cum culpa vel negligentia utentis, quamvis subinde casu eveniat; ut si res perit incendio vel furto, præsumitur culpa utentis, nisi is per præsumptiones aut probationes alias innocentiam suam ostenderit. l. 3. §. 1. ff. de Off. Pr. f. 1. Vigiliam. Si verò plerumque sine culpa utentis perire soleat, ut si equus ex morbo interno occumbat, vel domus ex vetustate corruat, utens præsumitur innocens, donec allegans culpam probet, illam intervenisse.

TITULUS XXXVI. De Transactionibus.

SUMMARIUM.

2. 2. Transactio quæ fieri possit, & quid sit.
3. Quinam transigere possint.
4. Nemo cogendus ordinariè ad transigendum.
5. Super quâ materia infirmè Transactio possit.
6. An & quando rescindi.
7. Præsertim an rescindibilis sit, si Majorennis sit enormiter læsus.

1. Sciendum, Transactionem, Germanicè ein Vertrag/ ein Vergleich / latè sumptam denotare compositionem cujuscunque rei, vel terminationem litis, aut negotii, etiam non litigiosi, quocunque modo factam. l. 229. ff. d. V. S. c. 2. h. t. stricte verò acceptam significare compositionem, aut terminationem rei dubiæ & litigiosæ non gratuitam à Partibus initam. Iniri autem potest pactò nudò, & tunc non parit actionem de jure (quamvis exceptionem litis finitæ tribuat. c. 1. de lit. contest. in 6.) ut si promittas Titio Actori 100. ne litem prosequatur. l. 2. ff. l. 31. C. h. t. Aliquando perficitur per contractum innominatum, v. g. si cedas Sempronio agrum controversum, ut ille tibi det 100. & tunc parit actionem præscriptis verbis, situ jam impleveris ex tua parte. l. 6. § 33. C. eod. Et communiter Transactio habetur pro contractu Innominato, sicut Permutatio; quamvis enim speciale nomen habeat; illud tamen ex vulgari modo loquendi tribuitur etiam aliis conventionibus. Nec obstat, quòd pœnitere non liceat transigentibus; quia id specialiter est prohibitum. l. 16. C. eod. Subinde etiam adhibentur, vel saltem adhiberi possunt in transactione verba solennia, quæ contractum stipulationis efformant. l. 2. § 6. cit. & tunc tribuit actionem ex stipulatu, vel conditionem certi. l. 6. § 33. cit.

2. Dico 1. Transactio est conventa decisio rei dubiæ & controversæ, aliquo dato, aliquo retento. Sumitur ex c. 7. l. 1. ff. l. 38. C. h. t. Dixi 1. conventa decisio, quia non est decisio Judicis,

sed per aliquam conventionem extra vel intra Judicium ab ipsis Partibus procurata: unde semper alicujus conventionis indolem habet sibi identificatam. 2. rei dubiæ; unde si res quoad jus Partis unius est certa & liquida, transactio est nulla, & quod ejus nomine datum est, repeti potest. l. 1. cit. l. 65. §. 1. ff. de condit. indeb. 3. & controversæ, sive dein lis jam actu sit mota, sive metuatur movenda. l. 2. C. h. t. c. 4. eod. Si autem res litigiosa non est, ita ut neque lis mota jam sit, nec timeatur movenda, aut si jam finita per sententiam, quæ transit in rem judicatam, transactio non subsistit. l. 1. cit. l. 32. C. eod. l. 23. §. 1. ff. de condit. indeb. quia res judicata non amplius est dubia. l. 207. ff. de R. J. sed pro veritate habetur. 4. aliquo dato, aliquo retento, quibus æquivalet promissio, vel remissio alicujus rei; & per hoc, quòd aliquid debeat dari, vel promitti, vel remitti Parti adversæ, maxime differt transactio à compositione amicabile, quæ gratis receditur à lite; si enim res conceditur alteri sine onere, & nullo retento, donatio potius vel pura cessio, quam transactio est. l. 1. l. 38. cit.

Dico 2. Transigere possunt omnes & solilibus, qui pacisci possunt, & rerum suarum arbitri ac moderatores sunt, seu liberam rerum administrationem, & alienandi potestatem habent. Sumitur ex l. 27. C. h. t. l. 21. C. Mandati. Ratio, quia Transactio involvit conventionem, per quam devenitur ad alienationem, quæ requirit liberam administrationem. Unde transigere non possunt 1. Pupilli sine Tutoris, Minores sine Curatoris autoritate, de rebus suis: imò neque Tutores & Curatores de rebus Pupillorum & Minorum immobilibus sine decreto Magistratûs. l. 2. C. de præd. minor. 2. Procuratores sine mandato speciali, aut generali cum libera, aut nisi sint in rem propriam constituti. l. 58. ff. de Procurat. c. 4. eod. in 6. 3. Prælatus de rebus Ecclesiæ vel Monasterii sine solennitatibus hæres Fideicommissio gravatus sine consensu illorum, in quorum gratiam prohibita ipsi est alienatio Fideicommissi, vel Majoratûs. Inclige hæc omnia de casu, quò per Transactionem jura & res prius possessæ transferuntur in alios; si enim retineantur apud Pupillos, Minores, Ecclesias, Familias, & solum detur pecunia ad terminandam litem, prædicti non indigent speciali consensu ad contrahendum, modò Pupillus aut Minor non faciat rem suam deteriore. Pariter transigere juxta aliquos possent sine consensu speciali, si foret necessitas transigendi: v. g. jussu Judicis, vel ad impediendum scandalum, aut damna gravia; eò quòd non sit prohibita alienatio necessaria, sed voluntaria tantum. Pirh. n. 12. Krimer n. 2621. Alii non obstante necessitate requirunt, saltem ad transactionem circa res Ecclesiasticas, consensum Capituli.

Dico 3. Regulariter non potest Judex præcipere transactionem, & ad eam Partes litigantes compellere. Novel. 124. c. 4. quia regulariter nemo tenetur invitus cedere jure suo: sed in transactione necessarium est cedere aliquo jure suo, scilicet prosequendi litem, & sic

consequendi rem totam: cum tamen in transactione non possit consequi totam, sed aliquid actione vel promittere alteri debeat. Dixi i. re-
gulatius: nam per accidens cogi possunt Partes ad transactionem, si nimirum lis sit valde intricata: si ex continuatione timeatur perturbatio publicæ quietis: si res, de qua litigatur, sit in libera potestate Judicis, uti Beneficia Ecclesiastica in potestate Papæ. 2. *præcipere*, & *compellere*: suadere enim transactionem potest, & aliquando ex officio debet, ne lites cum magnis sumptibus protraxerint nimirum damnosa sine Partibus: verum enim est illud axioma: *minus est transactio tenuis, quam pinguis sententia*, nimirum post ingentes expensas obtenta.

Dico 4. Transigi potest super omni & sola re dubia & controversa, modo non sit specialiter prohibitum. Patet ex data definitione Transactionis, & l. 1. 2. ff. h. t. Prohibetur autem transactio i. de beneficiis Ecclesiasticis & rebus spiritualibus, si pro iis detur vel retineatur temporalis; quia id esset Simoniacum; imò iuxta c. 4. leg. h. t. c. 6. *fin. de rer. permut.* de beneficiis transigere non licet sine auctoritate Ecclesiastica dando spirituale pro spirituali retento. 2. de re Matrimoniali in ordine ad Matrimonium, semel valide contractum, iterum dissolvendum; cum potestate humana Matrimonium sit indissolubile. 3. de alimentis in futurum per ultimam voluntatem alicui relictis sine auctoritate Prætoris. l. 8. ff. *de C. b. t.* 4. de rebus in Testamento relictis sine auctoritate Judicis, antequam inspectæ sint tabulæ & verba Testamenti. l. 6. 12. ff. *eod.* quia talis transactio censetur capriciosa, & facillè mutaret ultimas voluntates, quas Jura volunt sacrosanctas. 5. super causis Criminalibus, in quibus non agitur de pœna capitali & sanguinis, & si reus transigat, habetur pro infami & confesso (excepta fortè accusatione super crimine falsi) l. 4. 5. ff. *de his, qui not. infam.* idem est, si causa Civilis propter crimen privatum criminaliter intentetur seu ad vindictam publicam; ne nimirum crimina maneant impunita: si vero agatur ad pœnam mortis (excepta causa adulterii) vel de crimine falsi, permittitur reo transigere. l. 18. § 1. penult. C. *eod.* Lex 18. sic sonat: *transigere vel pacisci de crimine capitali, excepto adulterio, prohibitum non est: in aliis autem publicis criminalibus, quæ sanguinis pœnam non ingerunt, transigere non licet, citra falsi accusationem.* quam vocem citra aliqui sumunt pro præter, & tunc licebit transigere accusato de crimine falsi: alii cum Vinnio de transact. c. 7. a. n. 31. sumunt pro sine; & juxta hos nec accusato de crimine falsi permittitur. Quod si autem reus delicti privati conveniatur solum civiliter, transigere citra infamiam potest ipse; & Actor; quia Partes possunt præjudicare passionibus juri & interesse suo, non verò juri & bono publico.

6. Dico 5. Transactio legitime facta ita obligat, utrevocari altera parte invita, vel rescindi non possit, ne quidem per Rescriptum Principis, aut sub prætextu instrumentorum noviter repertorum. c. 1. l. 5. 19. C. h. t. l. 4. C. de

re jud. excepta causâ publicâ. l. 35. ff. *eodem.* adeoque non minor est vis transactionis, quam tribuatur rei judicata. l. 20. ff. *de trans. act.* Ratio est, quia Reipublicæ expedit, lites aliquando sopitas non amplius resuscitari: quare licet aliqua Pars sit læsa, idque liquidè probare possit, non tamen amplius auditur; modò læsio non sit enormissima. Licet autem transactio sit strictæ interpretationis, tamè extenditur ad ea, quæ sunt accessoria, necessariò conexa, & contenta sub genere illius rei, de qua fuit transactum. per l. 29. cit. Dixi autem, *legitime facta*; si enim malè fuit inita, rescindi utique potest; nempe si dolo malo, vel gravi metu extorta: si error substantialis, præsertim calculi (h. e. ratione computationis) intervenerit: si ex falsis instrumentis sit nata: si Minorennis, Ecclesiastica &c. quibus competit beneficium restitutionis in integrum, sit notabiliter læsa: si Majorennis enormissimè sit læsus per transactionem. l. 5. C. de dolo. l. ult. C. de his, quæ vi metusve, cum l. 13. 19. C. h. t. l. 15. ff. *de jurisd. cum l. un. C. de error. Calc. l. 42. C. h. t. l. 20. 25. § 36. C. *eod.* De ultimo casu, quo enormissimè læsus est majorennis, testantur communiter DD. quia præsumitur dolo. An verò propter læsionem enormem, & immodicam, seu quæ ultra dimidium ascendat, rescindi possit transactio, magna & frequens est inter DD. controversia. Ego*

Dico 6. Probabilius est, Transactionem legitime factam, in qua majorennis fuit enormiter seu ultra dimidium læsus, rescindi non posse Parte altera invita, etiam si de tota læsione sufficienter constet. Ita Baldus in l. 2. C. de rescindi. Vend. Menoch. Haun. Manzius de Transact. q. 2. n. 8. contra Bart. in l. 2. cit. Fachin. Molin. Pirh. h. n. 3. Prob. 1. ex l. 65. §. 1. ff. *de condit. indeb.* ubi sic habetur: *quod transactionis nomine datur, licet res nulla media fuerit, non repetitur* *§c. si autem evidens calumnia, & transactio imperfecta est, repetitio dabitur.* En propter læsionem enormem, dum ne quidem medietas rei debitæ data est, negatur repetitio, & tantum conceditur propter dolum manifestum, & imperfectionem transactionis. Prob. 2. Transactio comparatur rei judicatæ. l. 20. cit. ff. h. t. & juramento. l. 2. ff. *de jurejur.* sed res judicata (vel juramentò decisa) rescindi nequit sub prætextu læsionis ultra dimidium. l. 2. § 4. C. de re jud. l. 2. C. *sentent. rescindi non posse.* § l. 9. §. 1. ff. *de jurejur.* Quod autem hæc Jura loquantur de læsione ultra dimidium, constat inde, quod aliunde certum sit, læsis infra dimidium non succurri.

Oppones i. In l. 5. C. de dolo tribuitur filiæ actio in factum propter immodicam læsionem in transactione inita cum patre: ergo. 2. Nemo debet cum gravi alterius jactura locupletari: ergo, qui per transactionem graviter læsit alterum, tenebitur Jure Naturali resarcire damnum. R. ad i. ibi conceditur rescissio non propter læsionem, sed propter dolum, ut colligitur ex ultimis verbis Legis, quæ propter reverentiam debitam parentibus illam actionem, quam dedit filiæ adversus patrem, non doli, sed

in factum appellat; quia actio doli famosa est. Ad 2. dist. *Conf. tenebitur pro foro interno*, si mala fide læsit. *C. Conf. pro foro externo*. *N. Conf.* si bona fide transactum est, nec datur obligatio in foro interno; sicut postquam præscriptio fuit completa cum bona fide. Qui verò mala fide alterum inducit ad transigendum, rescire tenetur etiam modicam lationem in foro conscientia; quamvis non jubeatur in foro externo à Judice. Addidi in Assertionem: etiam si de tota latione sufficienter constet; quia non tam facile constat de latione ultra dimidium, si consideretur dubius litis eventus; fieri enim potuisset, ut Pars læsa in transactione nihil vel parum obtinuisset per sententiam; cum omnis transactio fiat necessario super re dubia & lita incerta.

TITULUS XXXVII.

De Postulando.

SUMMARIUM.

1. Postulare hic significat idem, ac Advocare.
2. Quis dicatur Advocatus, & à quo constituatur.
3. 4. Quis possit esse Advocatus: An Clerici.
5. Quod sit officium Advocati.
6. Præsertim circa causam minus probabilem, quam suscipit.

7. Quando & quid rescire teneatur Advocatus, si sua culpa nocuit Partibus.

8. Quæ sint commoda & privilegia Advocatorum.

Sciendum 1. id postulare hic non sonare postulationem Prælati, ut est species l. sectionis, de qua egimus tit. V. neque sumi generaliter, prout in l. 1. §. 2. ff. b. t. significat desiderium suum vel amici exponere apud Judicem in Jure, seu in loco Judicii, vel alterius desiderio contradicere; sed pro advocacy, vel pro officio Advocati. Si enim Partes transigere nolint, sed velint contendere in Judicio, itur ad Judicem. Quia verò sæpe vel nolunt, vel non possunt Partes per se ipsas causam suam agere in Judicio, Advocatos, aut (si Pars litigans sit Communitas) Syndicos, aut (si sit persona alia) Procuratores pro se substituunt; atque ideo convenienter de his personis sequentes tituli tractant, & præsens quidem

De Advocatis.

2. S. 2. Advocatum dici, qui litigantibus, in Judicio præsentibus, patrocinium præstat, causam legitimè deducendo secundum Jura. Unde etiam vocatur Patronus causarum, Causidicus, Orator. Adeoque debet esse vir gravis, prudens, juris & rerum usus peritus. Differt à Procuratore, quocum magnam habet affinitatem, quod causam agat alterius in Judicio præsentis, Procurator verò absentis, & quidem non ut Dominus litis, sicut Procurator. Dein officium Advocati est publicum, honorabile, gaudens multis privilegiis, & exigit virum Jurium peritum, & Doctorem Juris judicio approbatum; non verò officium Procuratoris. Advocatus constituitur vel à Partibus. l. 2. C. h. t. vel à Judice. l. 1. §. 4. ff. eod. si nempe Partes ab ipso petant, vel si per se ipsas agere non possint, nec Advocatum habere, v. g.

propter notoriam paupertatem, vel potentiam adversarii. Siquis publica auctoritate Magistratus admittitur ad officium Advocati, & Albo Advocatorum inscribitur, dicitur Advocatus Juratus, vel Immatriculatus, nec potest alieui, patrocinium suum postulant, sine justa causa illud negare, quia gerit officium publicum. Ad id verò non tenetur Advocatus alius, nempe extraordinarius, supernumerarius, uti vocantur, qui non sunt publica auctoritate admissi.

Dico 1. Postulare, seu Advocatos agere possunt omnes, qui non specialiter prohibentur. Arg. l. 43. ff. de Procurat. quia est de re generaliter permessa, & Edictum prohibitorium, sicut illud de dandis Procuratoribus. Prohibentur autem aliqui 1. Edicto Prætoris, nempe minores 17. annis: scilicet: muti: surdi: cæci: condemnati de calumnia, vel capitali crimine: notati insigni turpitudine, & infames l. 1. §. 3. 5. 6. ff. b. t. & ibi DD. Possunt tamen plerique ex iis postulare pro se ipsis, pro personis consanguinitate & affinitate valde propinqua junctis (non verò pro amicis) item pro pupillis, furiosis, fatuis. l. 1. cit. præsertim §. fin. Prohibentur 2. alii Lege, ut Judices & arbitri in ea causa, in qua judicant: Infideles (etiam hæretici non tolerati) Jurium imperiti (& juxta multorum locorum consuetudinem, & ordinationem Camera p. 1. tit. 18. Gradu Doctoratus vel Licentiatûs Juridici carentes) potentiores contra infirmiores, ne jura adversæ Partis opprimant, vel Judicem terreant potentia sua: Decuriones contra propriam civitatem; quod etiam revocari possunt, qui à civitate, vel alio domino salarium habent, ut sint parati causam illius defendere: & universim omnes, qui legitimam personam standi in Judicio non habent. l. 6. §. fin. C. eod. l. 11. §. 1. C. de Advocat. divers. Judic. t. t. C. ne liceat potentior. Prohibentur 3. alii sententiâ Judicis, quos nimirum Judex repellit vel ob contumaciam, vel ob delictum, vel ob aliam causam. l. 5. 7. C. h. t. l. 8. ff. eod. Prohibentur alii 4. Canone, scilicet Religiosi sine consensu Superioris, & extra calum utilitatis Monasterii. c. 2. h. t. Franciscani tamen neque cum consensu suorum Superiorum & in causa utilitatis Monasterii, ac pro Amicis & Benefactoribus suis, neque in tribunali Ecclesiastico advocare permittuntur. Clem. 1. de V. S. post med. Deinde & Clerici Seculares; sed de his

Quæres, an & quina Clerici prohibeantur esse Advocati? R. 1. Clerici omnes advocare possunt 1. in causa propria, sive pro se ipsis. 2. pro suis Ecclesiis. 3. pro personis sanguine junctis usque ad quartum gradum, imò pro suis fratribus spiritualibus, v. g. pro Canonicis ejusdem Ecclesiæ. 4. pro personis Misericordibus, quæ nempe nec per se nec per alios sufficienter tueri se possunt, & quidem etiam in tribunali laico. c. 1. §. 3. junct. gl. h. t. & Barb. in c. 1. cit. n. 2. R. 2. nullus Clericus in tribunali laico, & in causa sanguinis (saltem pro Actore contra Reum, propter periculum irregularitatis) item in tribunali Ecclesiastico contra Ecclesiam, in qua habet Benefici-